

Türk Kamu Personel Yönetiminde Yönetici Kadınların Oranı: Devlet Üniversiteleri Açısından Bir İnceleme

Ahmet Tunç*

Özet

Dünya var olduğundan itibaren, insan nesli kadınlar ve erkeklerden oluşmuştur. Tarihsel arka plana bakıldığında toplumun kadın ve erkeğe zamanla çeşitli roller ve statüleri verdiği ve/veya kazandığı görülmüştür. Tarım toplumunun kadınlara ve erkeklere yüklediği anlam ve roller sanayi toplumuyla birlikte değişime uğramış artık, farklı rollere ve toplumsal statülere kavuşan bir kadın ve erkek varlığından söz edilmeye başlanmıştır. Sanayi toplumuyla birlikte kadınlarında çalışma hayatına aktif ve yoğun bir katılımı gerekmiştir. Günümüzde kadınların çalışma hayatında erkeklerin yanı sıra önemli sayısal büyüklüğü ulaştığı bir gerçektir. Çalışma hayatında varlık gösteren ve sayısal büyüklüğe ulaşan kadınlar, yönetici olmada aynı seyri ve seviyeyi yakalayamamıştır. Bu çalışmada da Türkiye’de devlet üniversitelerde görev yapan kadın akademisyenlerin “yönetici” oranları ele alınarak karşılaştırmalar yapılmış ve konu irdelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kamu Yönetimi, Personel, Yönetici, Kadın, Devlet Üniversiteleri

Proportion of Executive Women in Turkish Public Personnel Administration A Review of State Universities

Abstract

Since the world began, human beings are made up of women and men. Looking at the historical background, it has been seen that the society has

---

* Yrd.Doç.Dr. K.Maraş Sütçü İmam Üniv., İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Öğretim Üyesi, atunc@ksu.edu.tr.

Makalenin gönderilme tarihi: 06.05.2017; Kabul tarihi: 16.05.2017.

given and / or gained various roles and statues to women and men over time. The significance and role that the agricultural society imposes on women and men has changed with the industrial society, and now it begins to talk about the existence of men and women with different roles and social status. An active and intensive participation of women in the working life was necessary for women together with the industrial society. It is a fact that today women have achieved important numerical size as well as men in their working lives. Women who were present in working life and reached numerical size did not catch the same level and level of being managers. In this study, the “executive” ratios of women academicians who work at state universities in Turkey were compared and analyzed.

Key Words: Public Administration, Personnel, Manager, Women, State Universities

Giriş

Dünyada kadın ve erkek nüfusu oransal bir eşitliğe sahiptir. Fakat çalışma yaşamı ve yönetim kadrolarına bakıldığında, benzer oransal bir eşitliğin olmadığı bir gerçektir. Her ne kadar bu durum ülkelerin gelişmişlik seviyeleriyle bağdaştırılsa da, kadınların tüm toplumlarda genellikle erkeklerin gerisinde kaldıkları görülür. Siyasal, sosyal ve ekonomik alanda kadınların ikinci planda kalmaları, temel yapısal toplum özellikleriyle yakından ilişkili olup, erkek egemenliğinde süregelen toplumsal ayrımcılık, eğitim imkânlarından kadınların az ya da sınırlı yararlandırılması, mevzuat eksiklikleri gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır. Zamanla oluşan gelişmeler ve büyüyen kapitalist ekonomiyle birlikte yer kürede meydana gelen sosyal ve ekonomik değişimler, toplumların bakış açısını da yönlendirmiş ve böylece toplumda kadınlara yeni statüler ve roller yüklenmiştir. Toplumun kadına yüklediği temel ve geleneksel ödevlerin yanında, kadınlar iş yaşamına girmiş, zaman içerisinde kendi doğasında var olan özelliklerini iş hayatına yansıtmışlardır. Bunun yanında kadınların iş hayatında yönetilen bir statüden yöneten statüsüne girmesi uzun bir yol serüveni olarak önümüzde durmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren dünyadaki gelişmelerden ve değişimlerden uzak durmadığı gibi sürekli bu değişimleri ve gelişimleri takip edip uygulamaya koymaya çalışmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte kadınlara toplum içerisinde yeni haklar verilmeye başlanmış olup bu haklar genel olarak kadınları korumaya yöneliktir. Kadınların iş yaşamına girmesi kentsel yaşamın yoğunlaşmaya başlamasıyla birlikte oluşmuştur. 1950’li yıllar ile birlikte kadınların iş yaşamında aktif olarak görülmeye başladığı ve

bu serüvenin günümüzde yoğunluğunu ve etkisini arttırdığı görülmektedir. Kadınların özellikle hizmet sektöründe hatırı sayılır oranlara ulaştığı veriler çerçevesinde söylenebilir (Tunç vd., 2015: 7)

Bunun yanında “Türk Kamu Yönetimi’nde” kadınların çalışma alanına girmesinde cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım söz konusu değilken, özellikle yönetici kamu personelinin kadınlardan oluşması noktasında önemli sorunlar bulunmaktadır. Oransal olarak bakıldığında kadınlar oldukça az bir yüzdelerde yönetici olarak görev yapmaktadırlar.

Bu açıdan bakıldığında bu çalışmada; Türk kamu yönetiminde kadının personel olarak varlığından söz edilirken, kadınların yönetici olmada oldukça az bir seviyede olduğu oranlarla ortadayken, benzer bir dağılımın devlet üniversitelerinde olup olmadığı araştırmanın temel sorunsalıdır. Devlet üniversitelerinde görev yapan akademik personelin yönetici olmadaki cinsiyet dağılımları konu edilmiş olup, yapılan çalışmada ortaya çıkan oranlar üzerinden diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu açıdan Türkiye’de kurulu bulunan ve aktif olarak eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren devlet üniversiteleri ele alınmış, üniversitelerin rektör, rektör yardımcısı, dekan, dekan yardımcısı ve bölüm başkanlarının cinsiyet dağılımına göre oluşan oranlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada; betimsel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın temel savı; Türk kamu yönetiminde erkek egemenliğinde olan yönetici kadrolarının, kadın personel sayısının diğer kamu kurum ve kuruluşlarına göre daha fazla olduğu devlet üniversitelerinde de benzer durumun olduğu, kadın personel sayısının fazla veya az olmasının yönetici atamada veya seçmede etkili olmadığı bu çalışmada ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

1. Türk Kamu Yönetiminde Personel ve Yönetici

Personel, bir hizmet veya kuruluşun görevlileri, bir iş yerinde çalışanların tümüdür (TDK, 2015, www.tdk.gov.tr). Burada öne çıkan temel öge insanlarla kurulan istihdam ilişkisidir. Bir başka anlatımla bir işi yapmak üzere işletmede istihdam edilen herkes personel kavramı içine dâhil olmaktadır (Geylan vd, 2013: 5). Personel Türkçe’de “işçi”, “memur”, “görevli” gibi çeşitli terimlerle ifade edilen “çalışanları” tüm olarak içine alan, geniş kapsamlı bir terimdir (Mucuk, 1996: 339).

Türk kamu yönetiminin insan unsuru olan ve yönetim yapısı içinde bulunan kamu kuruluşlarında görev yapan herkes en geniş anlamda “kamu görevlisi” dir (Öztekin 2005: 204). Kamu görevlisi, kamu personeli, memur veya kamu hizmeti görevlisi olarak adlandırılanların çalıştığı Türk kamu personel sistemi, 1982 Anayasası’nın “kamu hizmeti görevleriyle ilgili hükümler” baş-

lığı altındaki 128. maddesiyle hukuki anlamda vücuda kavuşmaktadır. Çünkü bu madde ile kamu hizmetlerini yerine getiren kamu kurum ve kuruluşlarındaki kamu personeli belirlenmektedir. Anayasada, devlet, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişileri sayılmaktadır. Bunların, genel idare esaslarına göre yürütmekle sorumlu oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerini yerine getireceklerin, memurlar ile diğer kamu görevlileri oldukları gösterilmektedir (Bilgin, 2011: 226, Akgüner, 2009: 42).

Yönetici; bir kurum veya kuruluşun başında bulunan, emrinde personel çalıştıran, onları sevk ve idare eden kişi (Tortop, 1994: 213), yönetimin tüm fonksiyonlarını (planlama, örgütleme, yönetme, koordinasyon ve denetleme) bizzat veya yardımcıları eliyle yerine getiren kişi olduğunu söylemek doğru olmaktadır. Yani yönetici yönetimin tüm fonksiyonlarını uygulayan ve bu süreci yöneten kişidir (Aydın, 2008: 55). Yönetici, belirlenmiş bir görev için, atama yoluyla bir kurum ve kuruluşun veya organizasyonun başına getirilen (Parlak, 2013: 235), biri maddi biride beşeri araçlar olmak üzere esas itibarıyla iki kaynağı harekete geçirerek örgütün amaçlarını yerine getirir (Şahin, 2014: 203). Parlak (2013: 235) ayrıca yöneticiyi “enerjisini amaçlara, kaynaklara, organizasyonu yorumlamaya yönelten ve problem çözen” kişi olarak da tanımlamaktadır (Tunç vd, 2015: 8). Bir yöneticinin başarısı ve etkinliği ise, kurumun veya organizasyonun belirlenen iş ve işlemleri yerine getirirken önceden tespit edilen politikaları yerine getirilebilmesi üzerinden değerlendirilir. Bu açıdan bakıldığında yöneticinin cinsiyetinin veya diğer bir kişisel niteliğinin görevi yerine getirmede temel nitelik olmadığı ifade edilebilir. Cinsiyetin çalışma hayatında başarı veya başarısızlık gibi durumları etkilediğini veya etkilemediğine yönelik önemli bilimsel veriler veya kanıtlanmış çalışmalar bulunmamaktadır.

Ayrıca yönetici üst düzeyde çalışan kişi olarak da tanımlanmaktadır. Fakat yöneticiler arasında bir de üst yönetici diye bir gurup vardır. Yönetimin her aşamasında yönetici bulunmaktadır, ancak “üst” makamlara atanan yöneticiler “üst yönetici” olarak tanımlanabilir. Bunlar ülkeden ülkeye veya sistemler arasında değişiklik göstermesine rağmen, genellikle Fransa’da milli idarecilik okulu (ENA) veya ülkemizde, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) gibi kurumlardaki özel ve üst düzeyde bir yöneticilik eğitiminden geçtikten sonra atamaları gerekir. Yalnız yerine göre bu atamalarda, bu eğitime önem verilmediği gibi, ülkenin büyüklüğü, siyasal yapılanması, yönetsel sistem ve bundaki değişiklikler atamalarda daha etkili olabilmektedir (Aydın, 2008: 55-56).

Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşlarının üst düzeylerinde görev alacak yöneticiler, hizmete başlamadan önce almak zorunda oldukları normal okul eğitimi dışında başka bir zorunlu eğitime tabi değildir. Yöneticiler genel

olarak genç yaşta girdikleri memurluk mesleğine, kıdem ve liyakat esaslarına göre meslek hayatının son dönemlerinde üst düzey görevlere getirilmektedirler. Türkiye’de 1982 Anayasasına rağmen yöneticilik görevleri için (kaymakamlık hariç) özel bir mesleki bilgiye gerek görülmemektedir. Anayasada “üst kademe yöneticilerinin yetiştirilmesini” öngörmüş; buna uygun usul ve esasların kanunla ayrıca özel olarak düzenlenmesi hükme bağlanmıştır. Fakat bu konu ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme çıkarılmamıştır (Eryılmaz, 2011: 320). Ayrıca, Türk kamu yönetiminde personel olarak çalışmada yasal olarak cinsiyete dayalı herhangi bir düzenleme de bulunmamakta olup, sadece yönetici olmada aranan şartlar sıralanmaktadır. Bu açıdan ele alındığında yasal olarak cinsiyeti öne çıkararak veya herhangi bir cinsiyeti öncülü/destekleyici düzenleme olmadığı gibi, artık yapılan değişikliklerle birlikte 1982 Anayasası’nda kadınlara ayrıca pozitif ayrımcılıkta getirilmiştir.

2. Türkiye’de Yönetici ve Personel Olarak Kadınlar

Acuner ve Sallan’ın (1993), Türk Kamu Yönetiminde Yönetici Kadınlar adlı çalışmalarında, kadın yönetici oranlarının oldukça az olduğu 1990 yılında tüm kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kadın personelin % 30 iken yönetici kadınların sadece % 3.9 olduğunu belirtmişlerdir.

Örücü, Kılıç ve Kılıç (2007) ise “Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği” adlı çalışmaları kapsamında elde edilen verilerde 2007 yılı itibariyle” Üniversite rektörlerinde kadın % 6.2, rektör yardımcısı %11.3, dekan %13.7, dekan yardımcısı % 27.6, enstitü müdürü %16.9, bölüm başkanı % 22.7”den (Araştırma kapsamında yer alan 16 üniversitedeki toplam 1201 yöneticinin %78’i erkek, %21.9’u kadındır) oluştuğunu belirtmişlerdir.

Ayrıca Tahtalıoğlu (2016: 95) “Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Cam Tavan Sendromunun Kadınlar Üzerindeki Etkileri Adlı Çalışmasında” 2014 yılında Türkiye’de üst düzey kadın yöneticilik oranı kamusal alanda %9,4 olarak saptamıştır.

Araştırmacılar tarafından belirlenen bu oranlardan sonra, Devlet Personel Başkanlığının (DPB) kamu personeli ve üst yönetici rakamları tablolar halinde incelenmiştir. Tablo-1’de “İstihdam Türüne Göre Kamu Personelinin Cinsiyet Dağılımları (31.12.2016)” görülmektedir. *Tablo 1* genel olarak ele alındığında; toplam kamu personelinin (3.102.601) % 37,27’ini oluşturan kadınların sayısı 1.156.361 iken % 62,73’ünü oluşturan erkeklerin sayısı 1.946.240’dur. (Tunç vd, 2015: 9). Kamu personelinin çoğunluğu erkeklerden oluşmakla birlikte, kadınların oranı azımsanacak bir seviyede değildir.

Tablo 1: İstihdam Türüne Göre Kamu Personelinin Cinsiyet Dağılımları (31.12.2016)

İstihdam Şekli	Kadın Sayısı	Kadın %	Erkek Sayısı	Erkek %	Toplam
Memurlar	1.003.627	40,45	1.477.762	59,55	2.481389
Hakim ve Savcılık	3.973	25,82	11.415	74,18	15.388
Öğretim Elemanları	54.679	42,62	73.628	57,38	128.307
Sözleşmeli Personel	36.323	29,30	87.664	70,70	123.987
Geçici Personel	3.920	18,63	17.122	81,37	21.042
Sürekli İşçi	19.908	8,23	222.115	91,77	242.023
Sürekli İşçi Kapsam Dışı	826	23,03	2.761	76,97	3.587
Geçici İşçi	3.087	12,50	21.608	87,50	24.695
Özel Hükümlere Tabi Personel	30.018	48,27	32.165	51,73	62.183
Toplam	1.156.361	37,27	1.946.240	62,73	3.102.601

Kaynak: (DPB - Kamu Personel İstatistikleri, 2016, www.dpb.gov.tr)

Tablo 1'deki oranlar kadın personelin sayılarına göre en çoktan en aza göre sıraladığımızda; % 48,27 ile "Özel Hükümlere Tabi Personel", % 42,62 ile "Öğretim Elemanları", % 40,45 "Memurlar", % 29,30 ile "Sözleşmeli Personel", % 25,82 ile "Hakim ve Savcılık", % 18,63 "Geçici Personel", % 12,50 "Geçici İşçi" ve % 8,23 "Sürekli İşçi"lerden oluşmaktadır.

Çalışmada Türkiye'de devlet üniversitelerinde görev yapan kadın akademisyenlerin yönetici pozisyonlarındaki oranlarını belirlemeyi amaçlandığından dolayı öncelikle diğer kamu kurum ve kuruluşlarındaki yönetici kadınların oranlarına bakılması gerekmektedir, bu açıdan Devlet Personel Başkanlığı (DPB) yöneticileri (üst düzey yöneticileri); Bakan Yardımcıları, Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Valiler, Vali Yardımcıları, Kaymakamlar, Bağlı Kurum Başkanı, Bağlı Kurum Başkan Yardımcısı, Bakanlık Bünyesindeki Genel Müdürler, Bağlı Kurum Genel Müdürleri, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı, Kurul Başkanı, Kurul Üyeleri, Kurum Bünyesinde Başkan, Daire Başkanı Unvanları, Bölge Müdürleri, Bölge Müdür Yardımcıları, İl Müdürleri, Başkanlık Müşaviri, Bağlı Kurum Başkan Yardımcıları, İlişkili Kurum Başkan Yardımcıları, İlgili Kurum Başkan Yardımcıları, İlgili Kurum Başkanları, Bağlı Kurum Başkanları, İlişkili Kurum Başkanları ve Yargı Organları Başkanları (DPB, 2015, www.dpb.gov.tr) olarak kabul etmektedir. Bu doğrultuda tablo-2'de "Cinsiyet Ayrımlı Üst Düzey Yönetici Memur Sayıları" görülmektedir.

Tablo 2: Cinsiyet Ayrımlı Üst Düzey Yönetici Memur Sayıları

Yıl	Kadın	Kadın %	Erkek	Erkek %	Toplam
2008	507	7,32	6.409	92,59	6.922
2009	546	7,79	6.448	91,98	7.010
2010	519	7,70	6.219	92,30	6.738
2011	485	7,57	5.919	92,43	6.404
2012	603	7,89	7.037	92,11	7.640
2013	636	7,82	7.500	92,18	8.136
2014	663	8,00	7.625	92,00	8.288

Kaynak: (DPB - Kamu Personel İstatistikleri, 2015, www.dpb.gov.tr)

Tablo 2'de yıllar itibarıyla sayılar ve yüzdeler oranlar verilmektedir. 2008-2014 yılları arasındaki verileri bize kadın yönetici oranında önemli bir değişimin olmadığı, erkeklerin çok önemli bir ağırlığını göstermektedir. Belki de olması gereken en azından *Tablo-1*'de görüldüğü gibi toplam kamu personel içerisinde kadınların %37,27 olan yüzdeliğinin, yönetici pozisyonlarında da olmasıdır, fakat kadınlar en iyi yüzdelikte bile % 8'i geçememektedirler.

3. Türkiye'de Devlet Üniversiteleri ve Yönetici “Akademik” Kadın Personel Oranları

Türkiye'de Cumhuriyet ile birlikte ilk üniversite, rejimin oluşturulmasından yaklaşık 10 yıl sonra, 1933'de kurulmuştur. 31.05.1933 tarihinde çıkarılan 2252 Sayılı, 14 Maddelik kanun ile mümkün olmuştur. Bu kanun ile “Osmanlı Üniversitesi” demek olan “Darülfünun”, “İstanbul Darülfünunu”, “İstanbul Üniversitesi” adı altında yeniden şekillendirilmiştir. Hemen sonrasında yaklaşık 10 gün sonra, 10.06.1933'de 2291 nolu kanun ile “Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü” kurulmuştur. Bu kanun 37 maddeden oluşmuştur. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü de Üniversite kimliğine sahip olup, üniversitede “Rektör, Prorektör, Divan, Tedris Heyeti, Enstitü Büyük Meclisi, Fakülte Meclisi ve Dekanları” gibi unvanlar vardır. 13.06.1946'da 4936 sayılı “Üniversiteler Kanunu” kabul edilmiştir. Bu kanun 98 maddeden oluşmuştur. Bu kanuna göre, üniversiteler “genel özerkliğe ve tüzel kişiliğe”, fakülteler ise, “bilim ve yönetim özerkliğine ve tüzel kişiliğe” sahiptirler. Daha sonra 1961 Anayasası'nda “üniversite” ile ilgili bir madde konulmuş (120. madde) olup böylelikle üniversite kavramı ilk defa anayasaya girmiştir. Bu maddeye göre, üniversiteler, bilimsel ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişiseleridir. Öğretim elemanları siyasi partilere üye olabilirler ve siyasi partilerin genel merkezlerinde görev alabilirler. Üniversite organları ve öğretim elemanları

kendi organları dışında başka makamlarca görevlerinden uzaklaştırılmazlar. 1971’de Anayasanın 120. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Üniversitede öğrenim ve öğretim özgürlüğü tehlikeye düştüğünde, dış müdahaleye izin veren bir hüküm eklenmiştir. 20.06.1973 tarih ve 1750 sayılı “Üniversiteler Kanunu” 97 maddeden oluşmuştur. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ilk kez bu Kanunun 4. maddesinde yer almıştır. Ancak daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından bu madde iptal edilmiştir. En nihayetinde 04.11.1981 tarih ve 2547 sayılı ‘Yükseköğretim Kanunu’ çıkarılmıştır. Kanun 68 maddeden ve 28 geçici maddeden oluşmuştur. Cumhuriyet dönemi boyunca yapılan düzenlemelerden, 1933, 1946 ve 1981 düzenlemeleri “Reform” olarak nitelendirilmektedir (Günay ve Günay, 2011: 2, Sargın, 2007: 137-145, Türk Eğitim-Sen, 2009:37-39).

Bu aşamada Türkiye’de Cumhuriyet dönemiyle birlikte kurulan üniversitelerin rakamlarına bakıldığında; *Tablo 3*’de “Türkiye Cumhuriyeti’nde Kurulan Üniversitelerin Sayıları” onar yıllık zaman periyotlarına göre sıralanmıştır.

Tablo 3: Türkiye Cumhuriyeti’nde Kurulan Üniversitelerin Sayıları

Sıra No	Üniversite Kuruluş Yılları	Sayı
1	1930-1940	1
2	1941-1950	2
3	1951-1960	4
4	1961-1970	1
5	1971-1980	11
6	1981-1990	9
7	1991-2000	24
8	2001-2010	49
9	2010-	23
Toplam		124

Kaynak: (YÖK, 2017, <https://istatistik.yok.gov.tr/>).

Genel olarak *Tablo 3* ele alındığında; 1990’lı yıllara kadar üniversitelerin sayıları oldukça azdır, 1991 ve sonraki dönem ve özellikle 2000’li yıllardan sonra üniversite sayıları çok fazla artmıştır. 2017 yılı itibarıyla devlet üniversitelerinin sayıları 124’e ulaşmıştır. Türkiye’de artık her ilde en az bir adet devlet üniversitesi bulunmaktadır, bazı illerde 2 ve daha fazla devlet üni-

versitesi varken, Ankara, İstanbul ve İzmir’de sayıları onları bulunan devlet üniversiteleri bulunmaktadır. Ayrıca devlet üniversitesi açma süreci devam etmektedir.

Çalışmada odak konusu olarak kadın akademisyenlerin yönetici olmadaki oranları belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu bakımdan 2016 yılı sonu itibarıyla tüm devlet üniversitelerinde çalışan öğretim elemanlarının cinsiyet dağılımını gösteren Tablo-4 bakılması gerekmektedir.

Tablo 4: Akademik Kadrolara İlişkin Unvanlar ve Sayılar (31.12.2016)

İstihdam Şekli	Kadın Sayısı	Kadın %	Erkek Sayısı	Erkek %	Toplam Personel
Profesör	5.891	% 32	12.604	% 68	18.495
Doçent	4.554	% 36	8.080	% 64	12.634
Yardımcı Doçent	10.883	% 40	16.626	% 60	27.509
Öğretim Görevlisi	6.192	% 40	9.391	% 60	15.583
Okutman	4.049	% 58	2.895	% 42	6.944
Araştırma Görevlisi	21.288	% 49	22.085	% 51	43.373
Uzman	1.746	% 49	1.849	% 51	3.595
Diğer (çevirici vb)	24	% 62	18	% 38	39
Toplam	54.627	% 43	73.545	% 57	128.172

Kaynak: (DPB - Kamu Personel İstatistikleri, 2016, www.dpb.gov.tr).

Tablo 4 “Akademik Kadrolara İlişkin Unvanlar ve Sayılar”ı göstermektedir. Kadın akademisyenlerin sayısal büyüklüğüne en çoktan en aza doğru bakıldığında: “Diğer” (çevirici, eğitim ve öğretim planlamacısı ve asistan) % 62, “Okutman” % 58, “Araştırma Görevlisi”, % 49, “Uzman” % 49, “Öğretim Görevlisi” % 40, “Yardımcı Doçent” % 40, “Doçent” % 36, ve Profesör, % 32’dir. Türkiye’de tüm kamu personelinin cinsiyet dağılımında en çok kadın tarafından temsil edilen kategori “Öğretim Elemanları” sınıfıdır. Bu açıdan tabloya bakıldığında kadınların akademik dünyada sayısal büyüklüğü gelecekte ağırlığı kadınlardan oluşan bir akademik personel yapısı ile karşılaşma olasılığını arttırmakta, bu durum ise olumlu bir gelişmedir.

Bu çalışmada Türkiye’de halihazırda kurulu bulunan 124 adet devlet üniversitesinin bilgileri üzerinden akademik personel açısından “kadın yönetici” oranları belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan taramada 108 adet devlet üniversitesinin bilgilerine ulaşılabilmektedir. Çalışmada temel veri olarak devlet üniversitelerinin kurumsal web adresleri olmuştur. Bu tarama 01.03.2017-30.04.2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu taramada belirlenen beş

temel veriye bakılmıştır, bunlar; üniversite rektörü, rektör yardımcıları, dekan, dekan yardımcıları ve bölüm başkanlarından oluşmuştur. Bu beş temel veride bu görevleri ifa eden kişilerin cinsiyet dağılımı ele alınmış ve veriler tabloluşturulmuştur. Bölüm başkanlarında ise sadece fakülteler bazında ele alınmıştır. Tablo-5’de “Devlet Üniversitelerinde Yönetici Akademik Personelin Cinsiyet Dağılımı” görülmektedir.¹

Tablo 5²: Devlet Üniversitelerinde Yönetici Akademik Personelin Cinsiyet Dağılımı

	Üniversite Adı	R	RY E	RY K	D E	D K	DY E	DY K	BB E	BB K
1	Abant İzzet Baysal	E	0	0	9	1	12	5	37	12
2	Abdullah Gül	E	2	0	4	2	2	2	4	11
3	Adana Bilim ve Teknoloji	E	2	0	5	2	3	3	7	2
4	Adıyaman	E	3	0	12	1	17	2	42	7
5	Adnan Menderes	E	2	0	24	3	19	6	47	23
6	Afyon Kocatepe	E	3	0	12	1	18	5	51	12
7	Ağrı İbrahim Çeçen	E	1	0	6		9	0	9	2
8	Ahi Evran	E	2	0	6	1	11	1	36	13
9	Akdeniz	E	3	0	13	5	22	10	78	24
10	Aksaray	E	3	0	8	1	6	10	37	10
11	Alanya Alaaddin Keykubat	E	2	0	7	0	6	2	10	10
12	Amasya	E	2	0	6	0	6	2	7	17
13	Anadolu	E	5	0	13	4	21	13	66	35
14	Ankara	E	3	1	11	5	15	14	53	31
15	Ankara Sosyal Bilimler	E	1	1	1	0	0	0	0	0
16	Ardahan	E	1	0	5	0	0	0	17	5
17	Artvin Çoruh	E	1	0	7	1	8	4	18	7
18	Atatürk	E	3	1	21	2	37	7	84	18
19	Balıkesir	E	3	0	8	1	11	2	33	16

¹ Tablo5’deki kısaltmalar şöyledir: E: Erkek, K: Kadın, R: Rektör, RY E: Rektör Yardımcısı Erkek, RY K: Rektör Yardımcısı Kadın, D E: Dekan Erkek, D K: Dekan Kadın, DY E: Dekan Yardımcısı Erkek, DY K: Dekan Yardımcısı Kadın, BB E: Bölüm Başkanı Erkek, BB K: Bölüm Başkanı Kadın.

² Tablo-5’de Türkiye’de 15.07.2016 yılında yapılan darbe girişiminden sonra bazı üniversitelerin rektör yardımcıları, dekan ile dekan yardımcılıkları ve bölüm başkanlıklarına herhangi bir atama yapılmadığından tabloda “0” olarak gösterilmiştir.

20	Bandırma Onyedii Eylül	E	1	0	4	0	4	2	6	3
21	Bartın	E	1	1	5	2	7	4	25	11
22	Batman	E	2	1	5	2	11	2	13	2
23	Bayburt	E	3	0	6	0	8	3	17	6
24	Bilecik Şeyh Edebali	E	1	1	5	1	7	4	17	5
25	Bingöl	E	2	0	8	0	13	0	44	1
26	Bitlis Eren	E	2	0	4	1	4	2	19	9
27	Boğaziçi	E	1	2		3	0	2	2	23
28	Bozok	E	3	0	9	0	10	3	36	12
29	Bursa Teknik	E	2	0	4	1	6	0	22	4
30	Celal Bayar	E	3	0	10	0	11	5	0	0
31	Cumhuriyet	E	3	0	12	3	19	6	75	25
32	Çanakkale Onsekiz Mart	E	3	0	13	1	17	5	66	19
33	Çankırı Karatekin	E		0	7	0	10	1	26	9
34	Çukurova	E	2	1	14	3	21	10	53	22
35	Dicle	E	3	0	12	2	17	0	34	5
36	Dokuz Eylül	E	0	2	9	5	12	14	56	34
37	Dumlupınar	E	3	0	10	0	10	6	40	9
38	Düzce	K	2	0	12	1	18	2	60	19
39	Ege	K	1	2	6	10	13	12	37	22
40	Erciyes	E	3	0	15	2	19	5	56	14
41	Erzincan	E	3	0	10	0	13	4	36	7
42	Erzurum Teknik	E	1	1	4	0	2	2	7	4
43	Eskişehir Osmangazi	E	1	0	11	0	15	4	25	17
44	Fırat	E	3	0	16	0	27	4	53	9
45	Galatasaray	E	2	0	4	1	4	5	7	22
46	Gazi	E	2	1	13	5	19	13	62	28
47	Gaziantep	E	3	0	12	2	13	3	46	25
48	Gaziosmanpaşa	E	3	0	10	0	10	4	45	8
49	Gebze Teknik	E	2	0	2	2	4	4	15	4
50	Giresun	E	2	0	9	2	17	2	31	17
51	Gümüşhane	E	2	0	7	0	12	2	30	2
52	Hacettepe	E	3	2	9	5	8	17	31	36
53	Hakkari	E	0	0	5	0	6	1	18	3

54	Harran	E	3	0	9	2	16	4	25	2
55	Hitit	E	1	1	6	2	5	2	24	8
56	İğdır	E	1	0	7	0	10	0	25	6
57	İnönü	E	3	0	13	1	16	6	40	11
58	İskenderun Teknik	E	1	0	11	2	11	2	19	6
59	İstanbul Medeniyet	E	3	0	8	3	11	4	42	24
60	İstanbul	E	4	0	25	5	31	28	120	76
61	İstanbul Teknik	E	4	1	12	3	15	15	55	20
62	İzmir Kâtip Çelebi	E	3	0	12	4	9	7	50	21
63	İzmir Yüksek Teknoloji	E	2	0	2	2	0	2	14	5
64	Kafkas	E	2	0	10	0	18	4	32	21
65	K.Maraş Sütçü İmam	E	4	0	10	0	12	3	63	33
66	Karabük	E	3	0	18	0	26	8	41	15
67	Karadeniz Teknik	E	3	0	0	0	0	0	40	35
68	Karamanoğlu Mehmetbey	E	2	0	7	0	9	3	23	6
69	Kastamonu Ü	E	3	0	11	0	14	3	33	12
70	Kırıkkale	E	3	0	11	1	18	3	34	13
71	Kırklareli	E	1	1	6	2	9	4	15	11
72	Kilis 7 Aralık	E	1	0	6		6	4	25	5
73	Kocaeli	E	3	0	15	1	18	9	40	20
74	Necmettin Erbakan	E	3	0	13	1	20	4	0	0
75	Mardin Artuklu	E	1	0	5	1	6	4	3	6
76	Marmara	E	4	0	9	8	20	10	54	42
77	Mehmet Akif Ersoy	E	2	0	7	3	11	4	32	18
78	Mersin	E	3	0	12	4	18	10	51	19
79	Mimar Sinan Güzel Sanatlar	E	1	2	1	8	4	10	11	14
80	Muğla Sıtkı Koçman	E	4	0	16		17	10	53	13
81	Munzur	E	2	0	0	0	0	0	16	5
82	Mustafa Kemal	E	3	0	8	5	10	3	28	17
83	Muş Alparslan	E	2	0	6		8	1	30	2
84	Namık Kemal	E	3	0	7	1	9	5	24	18
85	Nevşehir Hacı Bektaş Veli	E	1	1	6	1	6	5	34	12

86	Ömer Halisdemir	E	3	0	7	1	11	4	38	15
87	Ondokuz Mayıs	E	2	0	14	4	24	3	64	5
88	Ordu	E	3	0	8	3	13	7	31	13
89	Orta Doğu Teknik	E	1	2	2	3	5	5	14	12
90	Osmaniye Korkut Ata	E	1	0	3	2	6	4	17	10
91	Pamukkale	E	2	1	15		13	12	56	17
92	Recep Tayyip Erdoğan	E	2	0	12	1	13	5	31	6
93	Sakarya	E	4	0	14	3	21	7	53	11
94	Selçuk	E	4	0	19	2	33	7	69	24
95	Siirt	E	5	0	7		13	1	7	0
96	Sinop	E	2	1	7	1	8	2	6	0
97	Süleyman Demirel	E	4	0	9	1	15	3	59	16
98	Şırnak	E	0	0	4		7	0	8	1
99	Trakya	E	3	0	10	3	13	8	28	12
100	Türk Alman	E	2	0	4	1	4	4	1	0
101	Sağlık Bilimleri	E	3	0	2	2	1	2	0	0
102	Uludağ	E	3	1	10	3	20	7	18	6
103	Uşak	E	3	0	10	1	16	2	9	0
104	Yalova	E	3	0	0	0	0	0	15	2
105	Yıldız Teknik	E	3	0	9	1	12	7	23	7
106	Yıldırım Beyazıt	E	3	0	11		16	1	30	9
107	Yüzüncü Yıl	E	4	2	15	1	20	5	17	1
108	Bülent Ecevit	E	3	0	11	3	11	8	30	15
TOPLAM			252	30	952	180	1288	522	3466	1389

Kaynak: (108 Adet Devlet Üniversitesinin Kurumsal Web Sayfalarından Derlenerek Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur.).

Genel olarak *Tablo 4'*e bakıldığında Türkiye'deki devlet üniversitelerinde rektör, rektör yardımcısı, dekan, dekan yardımcısı ve bölüm başkanlarının ezici çoğunluğunun erkeklerden oluştuğu, sadece iki devlet üniversitesinde kadın rektör olduğu görülmektedir. Devam eden *Tablo 6, 7 ve 8'de Tablo 5'in* verileri sadeleştirilmiştir.

Tablo 6'da "Devlet Üniversitelerinde Rektör ve Rektör Yardımcıları Cinsiyet Dağılımı"nı gösterilmektedir.

Tablo 6: Devlet Üniversitelerinde Rektör ve Rektör Yardımcıları Cinsiyet Dağılımı

Sıra No	Görev	Erkek Sayı	Erkek Oran (%)	Kadın Sayı	Kadın Oran (%)
1	Rektör	106	% 98	2	% 2
2	Rektör Yard.	252	% 89	30	% 11
Toplam		358	% 92	32	% 8

Kaynak: (108 Adet Devlet Üniversitesinin Kurumsal Web Sayfalarından Derlenerek Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur.).

Tablo 6'da 108 üniversiteye ait rektör ve rektör yardımcılarının cinsiyet dağılımı görülmektedir. 108 üniversite rektörü arasında sadece iki üniversite rektörünün (Düzce ve Ege üniversiteleri) kadın olduğu görülmektedir. Üniversite rektörlerinin % 98'i erkeklerden oluşurken, bunun sadece % 2'si kadınlardan oluşmaktadır. Rektör yardımcılarının oranlarına bakıldığında ise erkekler 252 kişi ile % 89'luk bir orana sahipken, kadınların 30 kişilik bir sayı ile % 11'i oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 7: Devlet Üniversitelerinde Dekan Ve Dekan Yardımcıları Cinsiyet Dağılımı

Sıra No	Görev	Erkek Sayı	Erkek Oran (%)	Kadın Sayı	Kadın Oran (%)
1	Dekan	952	% 84	180	% 16
2	Dekan Yard.	1288	% 71	522	% 29
Toplam		2240	% 76	702	% 24

Kaynak: (108 Adet Devlet Üniversitesinin Kurumsal Web Sayfalarından Derlenerek Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur.).

Tablo 7'de 108 devlet üniversitesine ait dekan ve dekan yardımcılarının cinsiyet dağılımı görülmektedir. Dekanların 952 kişisi erkek olup % 84'lük bir yüzdeye sahip iken, kadın olanların sayısı 180 olup % 16'lık bir yüzdeye sahiptir. Dekan yardımcılarında bu oran nispeten dekanlara göre daha iyi seviyededir. Dekan yardımcılarının 1288 kişisi erkek olup % 71'lik bir yüzdeye sahip iken kadın dekan yardımcıları 522 kişiden oluşmakta ve % 29'lük yüzdeye sahiptir.

Tablo 8: Devlet Üniversitelerinde Bölüm Başkanları Cinsiyet Dağılımı

Sıra No	Görev	Erkek Sayı	Erkek Oran (%)	Kadın Sayı	Kadın Oran (%)
1	Bölüm Başkanları	3466	% 71	1389	% 29
Toplam		3466	% 71	1389	% 29

Kaynak: (108 Adet Devlet Üniversitesinin Kurumsal Web Sayfalarından Derlenerek Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur.).

Devlet üniversitelerinde fakülteler bazında bölüm başkanlarının cinsiyet dağılımı gösteren *Tablo 8*'e bakıldığında; 3466 adet bölüm başkanı erkek olup % 71'lik bir orana sahip olduğu bunun karşısında ise 1389 kişinin kadın olduğu ve % 29'lik bir yüzdeye sahip olduğu görülmektedir.

Devlet üniversitelerin de görev yapan kadın akademik personelin sayısal olarak %43'luk bir yüzdeyle erkeklere yakın olduğu göz önüne aldığımızda, devlet üniversitelerinde çalışan kadın akademisyenlerin yönetici olmada da bu yüzdeliğe ulaşması beklenmektedir. Fakat çalışmada konu edilen 108 devlet üniversitesi içerisinde sadece iki üniversitenin rektörünün kadın olduğu, rektör yardımcıları, dekan, dekan yardımcıları ve bölüm başkanlıklarında ezici çoğunluğun yine erkek akademisyenlerden meydana geldiği görülmektedir.

Sonuç

Kadın ve erkeğin varlığı ve taşıdığı farklı fiziksel ve duygusal özellikleri geleneksel ve modern toplumda kadına ve erkeğe farklı roller ve statüler kazandırmıştır. Ama erkek egemenliğinin sürekli olduğu gerçeğini unutmamak gerekir. Geleneksel tarım toplumunda kadına yüklenen/verilen roller sanayi toplumuyla birlikte farklılaşmaya başlamıştır. Kadın hakları, kadının varlık mücadelesi ve tabii ki kadının çalışma hayatına dâhil olmasıyla birlikte kadının toplumsal statüsü ve yüklenen roller ve ödevlerde farklılaşmaya başlamıştır. Kadının çalışma hayatında erkekle birlikte yer almaya başlaması ve sayısal olarak erkeğe yakın oranlara gelmesiyle birlikte kadının artık sadece çalışma hayatında yönetilen değil, yönetici olması da beklenmeye başlamış ve bunun için mücadeleye vermeye başlamıştır. Fakat erkek egemenliğinde devam eden “yönetici” pozisyonları devam etmektedir.

Türkiye’de dünyada bu gelişimlerden ve değişimlerden etkilenmiş ve cumhuriyetle birlikte kadının korunmasına yönelik birçok düzenlemeye gidilmiştir. Türkiye’de 1950’lilerle birlikte kadınlar çalışma hayatında görülmeye başlamış olup sürekli bir artış gösteren oranlarla iş hayatında kadın varlığı ve ağırlığı artmaya devam etmektedir. Bu gün Türk kamu yönetiminde kadın

kamu personeli %37,27 olup, bu durum artma eğilimdedir. Fakat yönetici pozisyonlarında %10 bile yakalayamamıştır.

Aynı oranlar devlet üniversiteleri açısından ele alındığında ise %42,62'lik bir kadın personel oranı bulunmaktadır. Fakat çalışmada da tablolar halinde verildiği gibi yine kadın akademisyenlerin yönetici olma oranları %15'ler seviyesindedir. % 15'lik oran genel olarak diğer kamu kurum ve kuruluşlarındaki kadın yöneticilerden fazla olmakla birlikte, toplam kamu personeli içerisinde kadın öğretim elemanlarının sayısının fazla olmasından dolayı, aslında devlet üniversiteleri diğer kamu personelinin yönetici oranlarından çok daha iyi bir seviyede değildir.

Bu bağlamda; öncelikle “yönetici” ve “üst düzey yönetici” kadrolarına atamalarda ayırımın ortadan kaldırılması, kadın kotasının getirilmesi (% 40), cinsiyete dayalı kamu personel rejimine yönelik kanunla düzenlemelerin ele alınması, yönetilen olmayan, fakat yönetici kadrolarında yer alması için tüm engellerin kaldırılması ve cinsiyete dayalı olmayan bir yönetim anlayışının geliştirilmesi gerekmektedir. Son olarak Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde (TODAİE) kadın yönetici yetiştirme programları geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalı, İİBF ve diğer fakültelerde kadın çalışmaları için dersler ve müfredat düzenlemeleri oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- ACUNER, S. ve Sallan, S. (1993). “Türk Kamu Yönetiminde Yönetici Kadınlar”, Amme İdaresi Dergisi, C: 26, S: 3, s. 77-92.
- AKGÜNER, T. (2009), Kamu Personel Yönetimi, İstanbul: Der Yayınları.
- AYDIN, A. H. (2008), Yönetim Bilimi, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- BİLGİN, K. U. (2011), “İnsan Kaynakları Yönetimi ve Türk Kamu Personel Yönetimi”, Türkiye’de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları (ed. F. Kartal), Ankara: TODAİE Yayınları Yayın No: 357, s.221-240.
- Devlet Personel Başkanlığı (DPB), (2016), “Kamu Personel İstatistikleri”, Erişim Tarihi: 10.03.2017, <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/kamu-personeli-istatistikleri>,
- ERYILMAZ, B. (2011), Kamu Yönetimi, Ankara: Okutman Yayıncılık.
- GEYLAN, R., Z. Tonus, D. Kağncıoğlu, S. Benligiray, A.B. Baraz, D. Ergun Özler (2013), İnsan Kaynakları Yönetimi, Ankara: AÖF Yayınları.
- GÜNAY D., Aslı Günay, (2011), “1933’den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt.1, S.1, ss. 1-22
- MUCUK, İ.(1996), Modern İşletmecilik, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- ÖZTEKİN, A. (2005), Yönetim Bilimi, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- ÖRÜCÜ, Edip, Recep Kılıç, Taşkın Kılıç (2007), Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği, Yönetim ve Ekonomi, C.14, S.2, ss.116-135
- PARLAK, B. (2013), Yönetim Bilimi ve Çağdaş Yönetim Teknikleri, İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- SARGIN, S. (2007), “Türkiye’de Üniversitelerin Gelişim Süreci Ve Bölgesel Dağılımı” Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 5, ss. 133-150
- SEZEN, S. (2013), “Yeni Kamu Yönetimi Baskısı Karşısında Türk Kamu Yönetiminde İstihdam”, Kamu Yönetiminde Değişim ve Güncel Sorunlar (ed. E.G İspir), Ankara: TODAİE Yayınları, No: 372, s.291-310.
- ŞAHİN, Y. (2014), Yönetim Bilimi ve Türk Kamu Yönetimi, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- TAHTALIOĞLU, Hava (2016), Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Cam Tavan Sendromunun Kadınlar Üzerindeki Etkileri, Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Nisan 2016; 9(2), ss:89-105
- TORTOP, N. (1994), Personel Yönetimi, Ankara: İlk-San Matbaası.
- TUNÇ Ahmet, Yurdanur Ural Uslan, Ali Fuat Gökçe (2015), Türk Kamu Yönetiminde Personel ve Yönetici Olarak “Kadının Varlığı”: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Örneği, (Ed.G.Ağrıdağ) Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları, Çukurova Üniv. Yayınları.
- Türk Dil Durumu (TDK), (2015), “Personel”, Erişim Tarihi: 20.03.2015, <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option>
- Türk Eğitim-Sen, 2009:37-39). Türkiye’de Üniversite Sorunu ve Üniversite Çalışanları Üzerine Bir Araştırma, Ankara: Türk Eğitim-Sen yayınları
- YÖK, (2017), “Üniversite Kuruluş İstatistikleri”, Erişim Tarihi: 01.03.2017, <https://istatistik.yok.gov.tr/>.
- 657 Devlet Memurları Kanunu, Erişim Tarihi: 01.03.2017, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/dmk.html>.
- 1982 Anayasası, Erişim Tarihi: 01.03.2017, <http://www.anakanun.gov.tr/Mevzuat/Anakanun1982/>.
- 108 Devlet Üniversitesinin Web Adresleri.